
Inledning

Temat för *Divan* i detta digra nummer är SKÖNHET. När vi i redaktionen kastade oss in i fria associationer kring våra skönhetsupplevelser i livet, beskrev somliga av oss upplevelser av ömsesidig hängivelse. För andra var upplevelsen av skönhet uppfyllande och enskild, bara möjlig att uppleva i exklusiv ensamhet. Kulturupplevelsen av konst, litteratur, poesi eller musik har alla olika kvaliteter, alla bär med sig insikter om ”det sköna”, men så snart vi närmar oss ämnet undflyr det oss, och begäret efter skönhet återkommer.

Vi tycker själva att det är ett djärvt val av tema. En association till Proust dyker upp, en scen i band V av *På spaning efter den tid som flytt*, där konststälkaren Bergotte, som är svårt sjuk, blir besatt av tanken på att söka upp museet där Vermeers målning *Utsikt*

över Delft finns att se, en bild vars skönhet länge trollbundet honom. Han kom för att begrunda en speciellt återgiven färgfläck bland husen, en yta som visar en fasad belyst av den nedåtgående solen som ger denna detalj en säregen lyster. ”Den lilla gula murytan” lyser upp hela bilden av skönhet. Bergotte når fram till sin målning. Sjuk och flämtande ser han den, fokuserar på fläcken av färg, beklagar att han i sina skrifter försummat just denna gula nyans – och sjunker ihop på golvet, död.

I en text ur boken *Soleil Noir* har vi lyft fram Julia Kristevas tes att skönheten kan besegra sorgen genom att införliva det sköna med det förlorade objektet. Erfarandet av skönhet blir således en i depressionen inneboende möjlighet.

Konstnären Jan Häfström dominerar

numret, eftersom han gav ett gensvar på vårt förslag att vara med i en *Divan*utgåva om skönhet. Efter en kort korrespondens med samtal om skönhet gav han oss tillåtelse att publicera *Grandma's Travel*, en svit eller en arkipelag av nedslag i en gammal encyklopedi. *Divan* har förmånen och glädjen att publicera detta verk för första gången för svensk publik. Kommentarer till Håfströms verk ges i en kort personlig brevväxling mellan Jan Håfström och Clarence Crafoord med en återblick på ett samarbete i *Divan* 1994 över temat symbolisering.

Även Nina Weibull deltog i det vindlande samtalet med konstnären 1994. I detta nummer av *Divan* har hon översatt den franska sextonhundredtalsromanen *Skönare än Fe*, där hon följer begärets och skönhetsens intima förbindelser och brytpunkter. Sagan kommenteras vidare i en artikel av Carin Franzén. Kanske är det i sagor och dikter som skönheten framför allt visar sin rörlighet och mångtydighet, som i Katarina Frostensons dikter ur ett pågående arbete. Långt från surrealisternas konvulsiviska skönhet vilar i dessa dikter om höst och avklarnad sorg en skimrande mild skönhet.

Under en vinterdag i kompositören Arvo Pärts lägmålda sällskap lyssnar Eric Schüldt förgäves efter ett förklarad ord om skönhet, och finner att det han faktiskt får är något annat än det han siktat mot.

Vad har då psykoanalysen att komma med för att sprida ljus över begreppet "skönhet"? Hubert Damisch, chef för forskningsinstitutet EHESS i Paris, menar i en text från 1992, här översatt av Jim Jakobsson, att Freud verkligen har något att säga om skönheten, men att han dolt det genom att paradoxalt påstå att psykoanalysen inget har att säga om skönhet. Ett annat svar på frågan om vad psykoanalysen kan säga på temat ges av Janine Chasseguet-Smirgel som förklarar varför den perverse har en uppenbar smak för konst och skönhet, och varför den perverses skapande inte bär kreativitetens prägel, utan esteticismens.

Cecilia Sjöholm utgår från den för vårt tema centrala filosofen Immanuel Kant som

kopplar samman begreppen sinneserfarenhet, skönhet och njutning. Väger till upplevelsen av det sköna är blicken, örat och känseln. Men när anblicken av kvinnokroppen fixeras som främsta objekt för skönhet och njutning för en aktiv, implicit viril blick på en marknad uppstår en nödvändig motrörelse i syfte att återerövra kvinnokroppen från skambeläggande exploatering. Det gäller ingenting mindre än att befria kroppens egen skönhet som källa till lust och njutning utan skam.

Emma Warg, som levt ett liv som fotomodell och förkroppsligat skönhetsidealen för en krävande publik, skildrar i en kommande bok smärtan och den förfrämligande tragiken bakom alla sköna masker och draperingar där den människa som bär fram en starkt kodad skönhet paradoxalt skymms just genom att framträda.

Den gängse uppfattningen av filosofen Theodor W. Adornos omtalade estetiska teori är att han avvisar skönheten och den estetiska njutningen. Detta är dock ingen enkel negation. Filosofen Sven-Olov Wallenstein reder ut begreppen.

Konst tar tid skriver Jeanette Winterson i essän "Konstens föremål". Konstverk talar, men deras språk är djupt okänt. De kan betrakta, stirra på, ja, invadera betraktaren med sitt underliga ljus. Så var det med en figur målad av Massimo Rao, den väckte tårar och begär. Fällde tårar och greps av begär gjorde också Agnes Mesterton som inför en överrumplande kontrastverkan grät inför sångens skönhet i en speciell *Master Class* som utgör numrets diwanism.

Bilder till ett nummer ägnat "skönhet" måste väljas med lätt hand. Det gäller att finna ett antal variationer av en paradoxal egenskap som kan ringas in som "lysande ögonblick av skör tidlöshet", likt en arkipelag ur en gammal encyklopedi.

Vårt nummer avslutas med en recension av en högaktuell bok mitt i psykiatridebatten, *Homo Patologicus* av Fredrik Svenaeus som kommenteras av Bengt Warren.

Divanredaktionen